

İLKOKUL EĞİTİMİNDE ETİK İKLİM: OLUMLU/OLUMSUZ ÖRNEKLER

Sabri SİDEKLİ¹ Yıldırım AYDIN²

Öz

Etik konusu her geçen gün önem arz eden bir durum haline gelmektedir. Okullarda da etik ön plana çıkmaya başlamakta ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu yönde öğretmenlere yönelik bilgilendirme, seminer ve kurs faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Ayrıca etik eğitimiyle doğrudan ilişkili olan değerler eğitimi çalışmalarına da okullarda yer verilmektedir. Bu etkinliklerin gerçekleşmesindeki temel amaç okulun etik iklim durumuna olumlu etki ederek öğrencilerin etik davranma becerisinin gelişimine katkı sağlamaktır. Etik davranma becerisi gelişmiş olan öğrenciler ileriki yaşamlarında toplum içinde kendi sorumluluklarına bilerek etik bireyler olarak yaşamlarını devam ettireceklerdir. Bu araştırmanın amacı eğitim öğretim sürecinde okulun etik iklim durumunu etkileyen olumlu/olumsuz örnek olayları ilköğretim öğretmenlerinin görüşlerine göre belirlemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 3 farklı ilköğretimde görev yapan 9 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında açık uçlu bir maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme sırasında öğretmenlerin vermiş olduğu cevapları derinlemesine incelemek için sondaj sorulara yer verilmiştir. Veri kaybını önlemek için görüşme sırasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, öğretmenlerin etik iklim oluşturma sürecindeki rollerini ve etkilerini farketmesi, ilköğretim öğrencilerinin etik davranma becerisinin gelişiminde öğretmenlere olumlu/olumsuz somut örnekler sunması ve ilköğretimde etik iklim ortamının oluşturulması sürecindeki etkenlerin iyi, doğru, güzel ve etik amaçlar etrafında dizayn edilebilmesi için önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Etik
İlkokul
Etik iklim
Beceri

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 01.10.2016

Kabul Tarihi: 22.10.2016

E-Yayın Tarihi: 30.12.2016

ETHICAL CLIMATE IN ELEMENTARY EDUCATION: POSITIVE/NEGATIVE EXAMPLES

Abstract

The concept of ethics is becoming increasingly more and more important. Accordingly, in schools, greater importance is attached to the concept of ethics and seminars and courses are organized by the Ministry of National Education to inform teachers about the concept of ethics. Moreover, values education directly

Keywords

Ethic
Primary school
Ethical climate
Skill

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, ssidekli@gmail.com

² Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, yildirayaydin48@gmail.com

connected with the ethics education is incorporated into the curriculums at schools. The main purpose of conducting such activities at school is to make contributions to the development of the ethical climate of the school and thus to impart ethical behaviors to students. Students with the developed skills of demonstrating ethical behaviors can continue their lives as ethical individuals cognizant of their own responsibilities within the society. The purpose of the current study is to determine the positive and negative sample occurrences affecting the ethical climate of the school on the basis of elementary school teachers' opinions. The study was designed according to case study design, one of the qualitative research methods. The study group of the current research is comprised of 9 classroom teachers working in 3 different schools. In the collection of the data, a semi-structured interview form consisting of one open-ended question was used. During the interviews, in order to conduct an in-depth analysis on the responses given by the teachers, drilling questions were asked. In order to prevent data loss, the interviews were type recorded. In the analysis of the data, descriptive analysis method was used. The study seems to be of importance for teachers to recognize their roles and effects in the process of ethical climate formation, providing positive and negative concrete examples for teachers that can help them develop their students' skills of demonstrating ethical behaviors and designing the factors involved in the formation of ethical climate at the school around good, correct, nice and ethical objectives.

Article Info

Received: 10.01.2016

Accepted: 10.22.2016

Online Published: 12.30.2016

1.Giriş

İlkokul, çocuğun eğitim döneminde çok önemli bir yere sahiptir. İlkokula başlayan öğrenciler, öğretim faaliyetleri ile birlikte eğitim sürecini de yaşarlar. Eğitim sayesinde davranışlarında değişim olur. Duygularında değişim ve gelişim meydana gelir. Zihin yapıları, yeni ve farklı temalarla karşılaşır. İlkokulda aile ortamından farklı olarak, gözleri yeni şeyler görür, kulağı yeni şeyler işitir, vicdan mahkemeleri çalışmaya başlar. Karşılaştıkları durumları fark etmeye ve sorgulamaya başlarlar. Bu sayede öğrenciler iyi, doğru, faydalı ve güzel davranışların bilgisini ve algısını kazanmaya başlarlar. Bu süreç için gerekli olan, etik iklim ortamıdır. Okulda etik iklim, eğitim ve öğretim ortamının, okulun tüm personeli de dâhil olmak üzere müfredatın kazanımını amaçladığı etik içerikli hedeflere ulaşacak şekilde dizayn edilmesidir. Etik iklim, okul yaşamının karakteri ve niteliği olarak tanımlanır. Okul iklimi, insanların okul yaşamı deneyimlerine dayanır ve normları, amaçları, değerleri, kişilerarası ilişkileri, öğretme ve öğrenme pratiklerini ve organizasyonsal yapıları yansıtır (Cohen, McCabe, Michelli ve Pickeral, 2009). Okul etik iklim sürecinde, başta okul idarecisi olmak üzere öğretmenlerin ve diğer personelin önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Özellikle ilkökul eğitiminde etik iklim sürecinde sınıf öğretmeni, çok büyük fonksiyona sahiptir. Öğrenciler günün yaklaşık dörtte birini sınıf öğretmenleri ile geçirmektedirler. Öğrenciler, öğretmenlerinin tutum, tavır ve davranışlarına göre şekillenmektedirler. Bu süreçte sınıf öğretmeni çok iyi düzeyde örnek, model sunarsa olumlu etik iklimi oluşturabilirse, etik davranan bireylerin yetişmesine çok büyük katkı sağlamış olacaktır. Sınıf öğretmeniyle birlikte, müdür, müdür yardımcısı, hizmetli, kantin işletmecisi ve çalışanları, rehber öğretmen, yabancı dil, din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmenleri, veliler okulun etik iklim sürecinde, öğrencilerde etik iklim algısının oluşumunda önemli etkiye sahiptir. Okul, her unsuruyla bir sistemdir. Sistemin tüm elemanları birbiriyle uyum içinde hareket ederse, tutarlı, kararlı ve sürekli bir etik iklim ortamı oluşturulursa, öğrencilerin etik davranma becerisi de o yönde gelişecektir. Ayrıca okul etik iklimin oluşması, öğrencilerin akademik başarılarına da olumlu etki sağlayacaktır. Cohen ve diğerlerinin (2009) yaptığı araştırmanın sonucunda okul etik ikliminin, akademik başarı, okul başarısı, şiddetin etkin bir şekilde önlenmesi, öğrencilerin sağlıklı gelişimi ve öğretmenin eğitim sürecine istekli katılımı ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Weissbourd, Bouffard ve Jones (2013), okul etik iklim ortamında öğrencilerin ve diğer personelin önemsendiğini, saygı duyulduğunu, bu sayede etik durumlarının oluşumunun kolaylaştığını belirtmişlerdir. Bu noktada etik iklim sürecini etkileyen olumlu/olumsuz örnek olay ve durumların belirlenmesi, etik iklim ortamını oluşturma sürecinde yol gösterici konumda olacaktır. Bu sebeple araştırma ilkökul eğitiminde oluşumu önemli görülen etik iklim durumunu sağlamaya yönelik uygulamaların tespiti ve bu uygulamaların ilkökulda derse giren sınıf ve branş öğretmenlerine rehberlik etmesi bakımından önemli görülmektedir.

Literatür taraması sonucunda ilköğretimde etik iklim konulu çalışmalara rastlanılmamıştır. Fakat okulun etik iklimi ile ilgili olarak yapılmış olan bazı çalışmalara ulaşılmış ve incelenmiştir. Bunlardan bazıları; Cohen (2006) “*Sosyal, Duygusal, Etik ve Akademik Eğitim: Öğrenme İçin İklım Oluşturma, Demokrasi Katılımı ve İyilik*”, Cohen, McCabe, Michelli ve Pickeral’in (2009) “*Okul İklimi: Araştırma, Politika, Uygulama ve Öğretmen Eğitimi*”, Kocayığıt ve Sağanak’ın (2012) “*İlköğretim Okullarında Etik İklimin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Weissbourd, Bouffard ve Jones’ın (2013) “*Okul İklimi ve Etik ve Etik Gelişim*” Özcan ve Balyer’in (2014) “*İlköğretim Okulu Etik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Öğrenci-Öğretmenlerin İlköğretim Okulu Etik İklimi Algılarının Belirlenmesi*” çalışmalarıdır.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre eğitim öğretim sürecinde okulun etik iklim durumunu etkileyen olumlu/olumsuz örnek olayları belirlemektir. Bu genel amaca göre iki farklı alt problem belirlenmiştir.

İlköğretimde etik iklim durumunu etkileyen;

1. Olumlu,
2. Olumsuz örnek olgu/olay/durumlar nelerdir?

2.Yöntem

Etik iklim durumunu oluşturan olumlu/olumsuz örnek olayların saptanması amacıyla bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmasının pek çok araştırma yönteminden ayırıcı özelliği, eğitimin çeşitli konularını anlamada özellikle ne, nasıl ve niçin soruları yöneltildiğinde tercih edilen bir yöntem olmasıdır. Durum çalışmalarında araştırılan olay ve durum, kendi doğal yapısında, yer ve zamanla sınırlı olarak araştırılmaktadır. Durum çalışması, araştırılan durum hakkında zengin bir şekilde açıklayıcı bilgiler sunmaktadır. Çünkü derin ve çeşitli bilgi kaynaklarından beslenmektedir.

2.1.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, üç farklı ilköğretimde görev yapan 8 sınıf öğretmeni ile bir rehber öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabirlik ve gönüllü katılım esas alınmıştır. Çalışma grubuna ait demografik özellikler tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo1. Araştırmanın Grubunun Demografik Özellikleri

<i>Katılımcı</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Okul Türü</i>	<i>Okul Adı</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Branşı</i>	<i>Mesleki Kıdem</i>	<i>Kariyeri</i>
Ö1	K	İlkokul	A	Yükseköğretim	Sınıf Öğretmenliği	26	Uzman Öğretmen
Ö2	E	İlkokul	A	Yükseköğretim	Sınıf Öğretmenliği	26	Öğretmen
Ö3	K	İlkokul	B	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	11	Öğretmen
Ö4	K	İlkokul	B	Yükseköğretim	Sınıf Öğretmenliği	27	Uzman Öğretmen
Ö5	E	İlkokul	B	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	27	Uzman Öğretmen
Ö6	K	İlkokul	C	Lisans	Rehberlik	2	Öğretmen

Ö7	E	İlkokul	C	Yüksekokul	Sınıf Öğretmenliği	29	Öğretmen
Ö8	E	İlkokul	C	Yüksekokul	Sınıf Öğretmenliği	26	Öğretmen
Ö9	E	İlkokul	C	Yüksekokul	Sınıf Öğretmenliği	30	Öğretmen

2.2. Veri toplama Aracı

Verilerin toplanmasında gerekli literatür taraması yapıldıktan ve alan uzman görüşü alındıktan sonra son şekli verilen açık uçlu bir maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı iki farklı ilkokuldan ve 2015-2016 eğitim öğretim yılında, Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bir ilkokuldan toplanmıştır. Veri toplama sürecinde öncelikle katılımcılara etik iklim durumu ve araştırmanın önemi hakkında bilgilendirme yapıldı. Katılımcıların onayı alınarak araştırma sorusuna geçilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar üzerinde derinlemesine inceleme yapmak amacıyla sondaj sorular kullanılmıştır. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar, araştırma sırasında kısa kısa notlar alınarak temalaştırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca veri kaybını önlemek için ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Her görüşme yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Görüşme sonunda katılımcılara tekrar eklemek istedikleri görüş olup olmadığı sorularak veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

2.4. Verilerin İncelenmesi ve Çözümlemesi

Araştırma sürecinde ses kaydına alınan veriler, hiçbir şekilde müdahale edilmeden doğrudan yazıya aktarılmıştır. Görüşme sırasında alınan notlar ile karşılaştırılmış ve birbiriyle tamamen örtüştüğü görülmüştür. Verilerin çözümlemesinde kategori ve alt kategoriler kullanılmış ve alt kategorilerde doğrudan nitel araştırmanın doğasına uygun olarak, durum doğal haliyle yansıtılmaya çalışılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin görüşlerine göre ilkokulun etik iklim ortamını olumlu/olumsuz etkileyen olgu, olay, durumlar analiz edilmiştir.

1. Alt Probleme Ait Bulgular

İlkokulun etik iklim durumunu olumlu etkileyen olgu, olay ve durumlar tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. İlkokulun etik iklim durumunu olumlu etkileyen olgu, olay ve durumlar

<i>Tema:</i>	<i>Alt Tema</i>
<i>Olumlu Örnek Olgu, Olay, Durumlar</i>	
Öğrencinin ilkokul	1. Öğretmenler her şeyi bilir, her şeyin doğrusunu yapar. (Ö1, Ö4)

öğretmenine yönelik düşüncesi	
İlkokul öğretmenin sınıfta en büyük rol model, örnek olması	<ol style="list-style-type: none"> 1. İlkokulda çocukların en çok öğretmenin yansıması olması(Ö6, Ö9) 2. Öğretmenin sınıfta dürüst davranması(Ö1, Ö2, Ö4) 3. Öğretmenin elinde kitapla gezmesi, Sınıf öğretmenin çok okuyor olması, çocuklarda kitap okuma isteği oluşturması(Ö6, Ö8) 4. Adil davranmak(Ö1, Ö2, Ö4) 5. Öğretmenin tutarlı tutum içinde olmasının, öğrencin olumlu davranışlarının gelişiminde çok etkili olması (Ö6) 6. Öğrenciler arasında ayırım yapmadan, her öğrenciye eşit davranması, eşit söz hakkı vermesi (Ö7, Ö9) 7. Güven verici olması(Ö4) 8. Öğrencilerine öğretmenin “oğlum, kızım” ya da ismiyle hitap etmesi hem öğrencileri hem de velileri olumlu etkilemesi, öğrenciye değer verildiğini hissettirmek (Ö8,Ö9) 9. Öğretmenin konuşması, giyimi, oturması (Ö8, Ö9) 10. Sınıf öğretmenin Türkçeyi doğru ve güzel kullanması, öğrencisinin seviyesine inebilmesi (Ö8, Ö9) 11. İnsanların fikrine, öğrencisinin fikrine saygı duymalı(Ö1, Ö2, Ö4) 12. Öğrencisinin karşısında değil her zaman da yanında olduğunu hissettirmeli (Ö4, Ö9) 13. Sınıfta hep aynı yerde oturmamalı(Ö4) 14. Sürekli öğrencinin yakınında, onun işitme ve duyma merkezinin içinde olmalı, ara ara çocuğa dokunarak bunu hissettirmeli(Ö4) 15. Sevdiğini, önemseddiğini, onun için çalıştığını hissettirmeli(Ö4) 16. Öğrencinin hedef koymasını sağlamalı (Ö4) 17. Öğretmen tartışma ortamı oluşturduğunda öğrencilerini çift taraflı olarak dinlemelidir. (Ö6) 18. Öğrencisinin başarısını takdir etmesi, sınıf önünde onu alkışlatması (Ö6) 19. Problem çözebilme durumunda öğretmen ne ise çocukların da o şekilde şekillenmesi (Ö6) 20. Sınıf içi oturma düzenini dönüşümlü olarak tasarlaması (Ö6, Ö8) 21. Okuma etkinliklerini sırayla yaptırma (Ö8) 22. Sınıf içinde adaleti sağlamak için öğretmenin işlem sırasında nerede kaldığını not etmesi (Ö8) 23. Öğretmenin öğrencilere parka gitme konusunda söz vermesi, yerine getirmediğinde öğrencilerin tepki koymasının öğrencilerde özgüven ve hak arama yönünü geliştirmesi (Ö8) 24. Öğretmenin empati becerisine sahip olması, kendi çocuğuna yapılmasını istemediği bir şeyi öğrencilerine yapmaması (Ö9)
“Sevgi” Etkinliği	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğrencilerin ayna karşısında kendilerine güzel sözler söylemesi(Ö1)
Öğretmen Yetiştirme	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğretmen yetiştiren fakültelerin daha çok kişilik gelişimi ile ilgilenmesi gerektiği(Ö4) 2. Kalifiyeli yetişmiş bir öğretmen iyi bir öğrenci modeli ortaya çıkarır. (Ö4) 3. Üniversiteye girişte öğretmen adaylarının sınavlarının farklı yapılması(Ö4)
4+4+4 Modeli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çocuklar için daha fazla oyun alanının oluşması, adaletli bir durum oluşturması (Ö7)
Evlilik Öncesi Eğitim	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nikâhtan önce anne ve baba adaylarının zorunlu olarak anne-baba eğitimine tabi tutulması
Aile iyi bir model olmalı	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ailenin çok anlayışlı olması, çocuklarına bir davranışın neden hatalı olduğunu, neden yapmaması gerektiğini sebepleriyle anlatması(Ö3) 2. Aile bireylerinin tutarlı davranması(Ö3) 3. Aile içi alınan kararlarda çocukların fikrinin alınması(Ö3)
Kural öğretimi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sınıfta söz almak için parmak kaldırma kuralını uygulama(Ö1) 2. Sesli okuma boyunca sınıf sırasını takip etmek(Ö1) 3. Kural ihlalinde öğrencilerin hemen olaya müdahale etmesi(Ö1)

	4. Kuralsız çocuk olmaz, kuralsız eğitim olmaz, kuralsız aile olmaz, her okulun her ailenin kendine ait kuralları olmalı ve çocuklar bu kurallar çerçevesinde özgür bırakılmalı(Ö1)
	5. Özgürlük sınırları olmalı çocukların(Ö1)
	6. Kısa hedefler konulması (Ö9)
	7. Duyguların sık sık değiştiğini ve duyguları sınırlamayı öğretmesi (Ö9)
Yaparak yaşarak öğrenme modeli	1. Sınıf başkanlığı seçiminde öğrencilere uygulamalı olarak tarafsız olmayı ifade etme(Ö4)
	2. Adalet duygusunun gelişimi için sınıf ve okulda seçimlerin yapılması (Ö6)
	3. Sınıf içinde öğretmenin bilinçli olarak hata yapması, öğrencinin herkesin hata yapabileceği gerçeğini fark etmesi için, bu aşamadan sonra hatanın kabulünü ve özür dileme erdemini öğretmesi (Ö9)
	4. Çocuklara yere çöp atmayın demek yerine “Her öğrencinin çöplerini sınıf içine attırması daha sonra duygularını sorması ve her yere çöp atmanın sonuçlarını görmesini” fark ettirmesi(Ö9)
Katılımcı eğitim	1. Özellikle iyi bir lider hem öğrencisini, hem velisini, hem okuldaki öğretmen arkadaşlarının fikirlerini alarak yol alan öğretmendir.(Ö4)
Kulüp Çalışmaları ve Sosyal Etkinlikler	1. İzcilik faaliyetlerin öğrencilerin olumlu davranış geliştirmesini sağlaması (Ö7)
	2. Sosyal etkinliklerde çocukların görev alması (Anneler Günü, Haftada 1 defa meyve günü vb.) çocuğun güzel konuşmasını ve özgüven kazanımını olumlu etkilemesi (Ö9)
Değerler eğitimi	1. Değerler eğitimi çalışmalarının yapılması(Ö6)
	2. İyilik değeri ile ilgili olarak iyilik kutularının yapılması(Ö6)
	3. Pano çalışmaları (Ö6)
	4. Somut verilerin sunulması(Ö6)
Kaynaştırma Grubu	1. Engeli olan öğrencilerin oyunlara dahil edilmesi, onların varlığının öğrenciler tarafından bu şekilde kabul edilmesi (Ö6)
İlkokulda güven duygusu	1. Öğretmenin çocuğa güven vermesi (Ö6)
İlkokul çocuğunun ilgi ihtiyacı	1. Öğrencilerin yaşı gereği sevgi, sarılma istemesi öğretmeninden, öğretmenin de bu sınırı tutarlı ve eşit şekilde koruması (Ö6)
Öğretmen-Aile işbirliği	1. Okulda öğrenilen konular ile aile içindekilerin uyuşması gerekiyor (Ö6, Ö9)
Eğitsel Oyun ve Alanı	1. Grupla oyun sürecinde oyun kurmada, yönetmede, oyun liderliğinde ayrı ayrı kişilere görev vermesi (Ö7)
	2. Bahçelerin belli bir bölümünün kum havuzu vb. şekilde oyun alanı için dizayn edilmesi (Ö8)
	3. Serbest etkinlikler dersinde oyun sırasında çocukların kendi grubunu oluşturması (Ö8)
	4. Oyunların küçük gruplar halinde tasarlanması (Ö8)
Canlandırma	1. Günlük olayların dramatize edilmesi, selamlaşma, hasta ziyareti gibi konuların karşılıklı diyalog halinde sunulması (Ö7)
Ekip Ruhu	1. “Ben” duygusundan “Biz” duygusuna geçilmesi (Ö7)
	2. Ekip ruhunun hem anlatılması, hem de oyunlaştırılması başarı için (Ö7)

Tablo 2’de yer alan verilere göre, ilkökul eğitiminde etik iklim durumunu olumlu etkileyen olay, olgu ve durumlara bakıldığında, ilkökul öğretmenin okulda en büyük rol model olması, örnek olması temasının 23 farklı alt temaya sahip olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmenin kişisel, fiziksel ve mesleki gelişim özelliklerinin etik iklim oluşturma sürecinde etkili olduğu görülmektedir. İlkokulda etik iklim oluşturma sürecinde sınıf öğretmeni, ana yürütücü konumdadır. Araştırmanın konusunun okuldaki etik iklim durum olmasına rağmen, ailenin ve okul aile işbirliğinin ilkökulda etik iklim oluşturma sürecinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

2. Alt Probleme Ait Bulgular

İlkokulun etik iklim durumunu olumsuz etkileyen olgu, olay ve durumlar tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. İlkokulun etik iklim durumunu olumsuz etkileyen olgu, olay ve durumlar

<i>Tema: Olumsuz Örnek Olgu, Olay, Durumlar</i>	<i>Alt Tema</i>
Öğretmenin öğrencinin gözündeki güvenirliliğini kaybetmesi	1. Bir gün önce konulan kuralı ertesi gün öğretmenin uymaması(Ö2)
Öğretmenin olumsuz örnek olması	1. Sınıfta şiddeti yasaklayan bir öğretmen çocuğun kulağını çekmesi, bağırması, şiddetle çocuğa bağırması, çocuğa öfkelenmesi, çocuğun dışarıda şiddete devam etmesi(Ö4) 2. İlkokulda çocuklar için verilen sözün çok önemli olması ve bu sözlerin yerine getirilmemesi çocuklarda güven duygusunun gelişimini engellemesi (Ö6) 3. Otoriter bir öğretmenin otoriter öğrencilerinin olması, saldırgan olması (Ö6) 4. Öğretmenin ders içerisinde çocuğu yerici söylemlerde bulunması bu durumu tepki olarak öğrencinin kendisini insan olarak düşündüğü için öğretmenin bu davranışını haksız bulması(Ö6) 5. Öğretmen zili çaldığı halde öğretmen derse gelmiyorsa, öğrencinin bu duruma yönelik “Öğretmenin sen sınıfa gelmiyorsun.” Tepkisi vermesi (Ö6, Ö8) 6. Öğretmenin ders esnasında, sinirli ise öğrencisine “Oğlum sen geri zekalı mısın? Dersi anlamıyor musun?” söylemi (Ö6) 7. Öğretmenin okuldan çıkarken çöprü yere atması, çocuğun da “Sen atıyorsun, ben niye atmıyorum ki” düşüncesine sahip olması (Ö6) 8. Öğretmenin sınıfında uzun süre yüksek sesle konuşuyor olması ve öğrencilerin de belli bir süre sonra bundan etkilenmemeye başlaması (Ö9) 9. Öğretmenin derste sinirlendiğinde sınıfın süpürgesini öğrencilerin gözü önünde kırması (Ö9) 10. Trafik dersinde emniyet kemeri takılması gerekliliği konusunda öğretmenin konuşması üzerine öğrencilerden birinin “Öğretmenim emniyet kemerini siz de takmıyorsunuz” demesi (Ö9)
Bazı öğrencilere karşı eşit olunmaması	1. Bazı öğrencilere karşı ayrımcılık yapılması ve öğrencinin bunu hissetmesi(Ö2) 2. Suriyeli öğrencimi okuma sırasında atlamanın öğrenci üzerinde üzüntüye sebep olması (Ö8)
Kantin sırasındaki adaletsizlik durumu	1. Kantin sırasını ihlal eden öğrencilerden bazı öğrencilerin olumsuz etkilenmesi(Ö2)
Oyun ve alanı	1. Üst sınıftaki öğrencilerin alt sınıftaki öğrencilerin oyun alanını ellerinden alması(Ö2) 2. Sınıftan birisi suç işlediğinde, öğretmenin sınıfın tamamını beden eğitimi dersine çıkarmaması ve bu duruma bir öğrencinin “Öğretmenim, benim 1 haftadır beden eğitimi dersi için beklediğimi biliyor olmanız” şeklinde tepki vermesi (Ö8, Ö9)
Servis ortamı	1. Servis ortamında olumsuz davranışlara göz yumulması(Ö2)
Çocuğun fitratı	1. Çocuğun her zaman uygun olmayı yapmaya meyilli olması(Ö2)
Öncelikle ailenin olumsuz örnek olması	1. Velinin okulda öğretmenle görüşürken ağzında sakız çiğnemesi ve bu durumda öğretmenin öğrencisine toplum içinde sakız çiğnemenin uygunsuz olduğuna inandıramaması(Ö1) 2. Park ortamında çocuğun yediği ürünlerin kabuğunu yere atması buna da gerekçe olarak anne ve babalarının böyle yaptığını söylemeleri(Ö1)

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Ailenin yalan söylemek çok kötü bir şey sakın yalan söyleme dediği zaman sonra eşine dostuna yalan söylemesi, çocuğun da bunu yakaladığı noktada ama sen de yalan söylüyorsun tepkisi vermesi(Ö1) 4. Anne veya babanın çocuğuna arkadaşlarıyla kavga etmemelisin dediği noktada eşyle kavga etmesi ve bu durumun çocuk için çok da anlamlı olmaması(Ö1) 5. Öğretmenin öğrencilerine “<i>Büyüklerinizin sözünü tutun, anne babanıza saygı gösterin, annenizin babanızın söylediği şeyler doğrudur. Bunları mutlaka yapın onları üzmeysin.</i>” dedikten sonra bir öğrencinin teneffüste öğretmeniyle görüşmesi ve şu sözleri söylemesi: “<i>Öğretmenim dedi ben dedi yarın babamı çağırayım da bize bu anlattıkların hepsini babama da anlatır mısın? Çünkü o babaanneme hep eziyet ediyor.</i>” (Ö1) 6. Hırçın aile ortamında yetişen çocuğun hırçın olması ve bunu okula yansıtması(Ö3) 7. Eğer ailede hitap şekilleri birbirine bağırarak ise çocuğun da okulda aynı şekilde hitap etmesi(Ö3) 8. Aileden şiddet gören çocuğun okulda arkadaşlarına şiddet uygulaması (Ö4, Ö7) 9. Anne babanın küfürlü konuşması çocuğun da okulda küfürlü konuşması 10. Ailenin çocukları arasında ayırım yapması, çocuklardan birisine yeni kıyafet alıp da diğerine almaması (Ö6) 11. Çocukların farklı özelliklere sahip olmasının aile tarafından dile getirilmesi “Onlar Suriyeli. Onlara dokunmayın.” Söylemlerinin öğrencilerin davranışlarını etkilemesi 12. Paylaşımında bulunamayan çocukların bu durumu aileden kazanması (Ö7) 13. Ailesinde sevgi içinde yaşayan bir çocuğun arkadaşlarına da aynı davranışlarını yansıtması (Ö7) 14. Ailelerin müdahaleci tutumu (Ö7) 15. Öğretmenin öğrencisine uzak hedefler koyması “Okuyamazsan çöpçü olursun.” gibi (Ö9) 16. Babanın çocuğunun önünde sigara içmesi (Ö9)
Arkadaş çevresi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Arkadaşlarıyla bir arada oynarken onların söylediği yaptığı şeylerden etkilenmesi(Ö3) 2. Giriş çıkışlarda öğrencilerin birbirlerini itmesi (Ö7)
Medya	<ol style="list-style-type: none"> 1. Televizyonda yayınlanan dizilerde +7 yaş ibaresi olmasına rağmen dizilerde Türk Milletinin kültürüne uymayan sahnelerin olması(Ö3, Ö5) 2. Aile reisi olan bir babanın bir dizide hayvanla eş değer görülmesi bu durumun çocuğun etik yönünü olumsuz etkilemesi(Ö5)
Serbest kıyafet uygulaması	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğrencilerde ekonomik seviyede farklılıkların olması 2. Arkadaşı toplu ayakkabı giymesi onun da istemesi, takılan toka, giydiği küpeye kadar öğrencilerde özentil oluşturması (Ö6)
Öğrencinin ekonomik durumu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sınıfta para kaybolması, sınıfın en fakir öğrencisinden bilinmesi (Ö6)
Yakın çevre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğretmenin okulda yerlere çöp atmayın demesinden sonra çocukların okul dışına çıktıklarında çevreye çöp atıldığını görmesi (Ö8) 2. Çevre duyarlılığı konusunda yeterli çalışmanın yapılmıyor olması (Ö8)

Tablo 3’de yer alan veriler incelendiğinde, ilkokulda etik iklim durumunu olumsuz etkileyen olay, olgu veya durumlarda, öğretmen ve ailenin olumsuz örnek olması temasına ait alt temaların daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, oyun ve alanı, arkadaş çevresi ve medyanın da okul ortamında etik iklim durumunu olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Tablo 3’de yer alan bulguları desteklemeye yönelik alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Ö2 “Örneğin biz okulda her ne kadar o çocuğa adil davransak bile o çocuk diğer çocuklar gibi kuyruğa giriyor kantin kuyruğuna, ama öbür taraftan birileri kaynak yapıp öne geçiyorsa bu çocuk bir süre sonra

bu adaletli davranma davranışından vazgeçiyor. Ben de kaynak yapayım. Ben de en önce alayım. Çünkü okul her zaman olumlu davranışların öğrenildiği bir yer değil aynı zamanda olumsuz davranışların da pekiştirildiği bir ortamdır... Okulun bahçesinde kıyıya köşeye itilir kakılır birinci sınıf öğrencileri ama işte okulun en değerli oyun alanlarını büyük sınıflar kapar. Çocuk bunu daha okulun bahçesinde görür adaletsizliği.”

Ö1 “...İşte çocuklar parklarda çekirdek yiyorlar yerlere atıyorlar, yerlere atmayın bunu, yanınıza koyun, yanınızda torba götürün koyun fakat diyor ki işte annem atıyor öğretmenim ya da babam atıyor yerken. Onlar neden yapıyor diyor.”

Ö3 “Ben fark ediyorum. Eğer ailede hitap şekilleri birbirine bağırarak ise çocukta da aynı şekilde okulda da yapıyor. Bu davranışı değiştirmek inanun çok zor...”

Ö4 “Öğretmenin eğitim yaşamı çok önemli mesela, okullarda özellikle fakültelerde öğretmen yetiştiren fakültelerin daha çok kişilik gelişimi ile ilgilenmesi gerektiğini düşünüyorum. Onun dışında akademik olarak fenmiş, fizikmiş, kimyaymış gibi gereksiz derslerin o fakültelerden çıkarılması gerektiğini düşünüyorum. Önce çocuğun kişilik gelişimi nasıl olmalı, kişisel gelişimi nasıl olmalı, böyle bir ders konulabilir, öğretmen bu şekilde eğitilebilir. Kalifiyeli bir öğretmen de iyi bir öğrenci modeli ortaya çıkarır. Özellikle öğretmenlerin sınavlarının ayrı yapılması gerektiğini düşünüyorum yani üniversite sınavı sırasında öğretmenlik mesleği seçen insanların tabi kaldığı sınavdaki sorular diğer öğrencilere sorulan sorulardan çok daha farklı davranışa yönelik olması gerektiğini düşünüyorum. Böylece kalifiyeli öğretmen seçmek daha kolay olacak.”

Ö5 “Çünkü bu etik davranışlar yeni yeni bozulmaya başladı. O zaman ki anne baba çok eğitilmiş değildi. Okur yazar olmayan cahil anne babanın da çocukları gayet etik davranışlara uyabiliyordu. Görsel basın. Benim her zaman dikkatimi çeker mesela bundan önce bir dizi vardı. Onun etikliği yoktu. Neydi dizinin adı. Köpeği baba yapıyordu tamam mı? RTÜK’e bile yazdım onu... O yaştaki çocukları o kadar etkiliyor tamam mı? Bir hayvan ile babayı eş değer koyuyor. Ailenin reisi. Etik davranışları bozan şeyler de bunlar zaten.”

4.Sonuç ve Tartışma

İlkokul ortamında, etik iklim durumunun oluşması için aile öncelikli olmak üzere, sınıf öğretmenine, branş öğretmenlerine, idarecilere, çocuğun yakın çevresine, medya araçlarına ve medya yöneticilerine büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Okulun etik iklim ortamını olumlu etkileyen durumlar olarak; öncelikle sınıf öğretmenlerinin nitelikli yetiştirilmesi, ilkokul öğrencilerindeki “Öğretmenim her şeyi bilir, her şeyin doğrusunu yapar.” algısı ve bu algının öğretmen üzerine getirdiği sorumlulukların öğretmen tarafından en iyi şekilde yerine getirilmesi, sınıf öğretmenin söz ve davranışlarında tutarlı, adil ve dürüst olması, güven verici olması, kitap okuduğunu öğrencilerin görmesi, öğrencilere, onların hoşlanacağı sözlerle hitap etmesi, giyimi, oturması, kalkması, güzel konuşması, saygı değerini taşıması ve bunu öğrencilerine yansıtması, sınıf yönetimi ve öğrenci ile etkili iletişim konusunda uzman olması ve iletişimi gerçekleştirme, öğrenciye sevgisini hissettirmesi, öğrencinin başarısını takdir etmesi, verdiği sözü yerine getirmesi, empati becerisinin gelişmiş olması, olumlu davranış kazandırma yöntemi olarak yaparak yaşayarak öğrenme modelini kullanması şeklinde ortaya çıkmıştır. Okulun etik iklim oluşturma sürecinde, araştırmanın sonucuna göre öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri ağırlıklı olarak yer almaktadır. Şenel ve Buluç (2016)’un yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarından biri de okul ikliminin okul etkililiğini oluşturma sürecinde öğretmen mesleki davranışlarının etkili olmasıdır. Etik iklim oluşturma sürecinde ailenin etkili olduğu sonucu ile Kübra (2015)’nin yapmış olduğu “Okul İkliminin Ortaokul Öğrencilerinin Algılarına Göre Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmanın sonucunda yer alan

“Sınıf ve annelerin eğitim durumu değişkenleri tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur.” ifadesi ile paralel göstermektedir.

İlkokulda etik iklim oluşturma sürecinde, öğretmenin kural öğretimi sürecinde, duygusal zekânın da gelişimini desteklemesi gerektiği araştırmanın dikkat çeken sonuçlarından biridir. Okullarda yapılan değerler eğitimi çalışmaları, öğretmen-aile işbirliği, eğitsel oyunlar da etik iklim durumunu olumlu etkilemektedir. Bu çalışmada, okulun etik iklimini oluşturma sürecinde öğretmenlerin kendi aralarındaki iletişim ve işbirliği yönüne yer verilmemiştir.

İlkokulda etik iklim durumunu olumsuz olarak etkileyen olgular olarak; sınıf öğretmenin söz ve davranışlarında tutarsız davranması, otoriter bir kişiliğe sahip olması, öğrenciyi rencide edici söz ve eylemlerde bulunması, mesleki etik ilkelere uygun olmayan davranışlar içerisinde olması şeklinde ortaya çıkmıştır. Oyun alanlarının paylaşımında üst sınıfların alt sınıflardaki öğrencilerin oyun alanlarına şiddet uygulayarak müdahale etmesi, çocuğun fitratının olumsuz olan davranışa meyilli olması, ailenin söz ve davranışlarında tutarsız ve negatif olması, oyun sırasında karşılaşılan etik dışı eylem ve sözler, medya ortamında Türk milletine ait olmayan değerlerin olması, ekonomik eşitsizlik, çevre etiği konusunda yeterli uygulamaların bulunmaması da araştırmanın bir başka sonucunu oluşturmaktadır.

5.Öneriler

- Sınıf öğretmenlerine “İlkokulda etik iklim durumu nasıl sağlanmalıdır?” konulu sunum, seminer dönemlerinde en az 3 ders saati olmak üzere yapılmalıdır.
- Sunumlar sırasında, öğretmenlerin yapmış olduğu ve etik iklim durumuna olumsuz etki eden uygulamaların öğrenciler üzerinde ne gibi değişikliklere neden olduğunu gösteren örnek olaylar üzerinde durularak, etik iklim durumunu olumlu etkileyen tasarımlara dikkat çekilmelidir.
- İlkokul çocuğu oyun dönemindedir. Birçok şeyi oyunla öğrenir. Onlar için oyun çevresi çok önemlidir. Oyunla öğretim yöntemi kullanılarak etik kurallar öğrencilere kazandırılabilir.
- Etik iklime etki eden aile faktörüne yönelik “Ailelere etik iklim konusunda seminer verilmeli” demek yerine “Ailelerin isteği de dikkate alınarak, öğrencilerin de katıldığı sosyal faaliyetler düzenlenerek, faaliyetler sırasında örtük öğrenme ile doğru olan uygulamalar ailelere fark ettirilmelidir.”

Kaynakça

Cohen, J., McCabe, L., Michelli, N. M., ve Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers college record*, 111(1), 180-213.

Cohen, J. (2006). Social, emotional, ethical, and academic education: Creating a climate for learning, participation in democracy, and well-being. *harvard educational Review*, 76(2), 201-237.

Kocayığıt, A. ve Sağnak, M. (2012). İlköğretim Okullarında Etik İklimin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10: 183-197.

Saraç, K. (2015). Okul İkliminin Ortaokul Öğrencilerinin Algılarına Göre Değerlendirilmesi. Eskiřehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskiřehir.

Özcan, K. ve Balyer, A. (2014). İlköğretim Okulu Etik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Öğrenci-Öğretmenlerin İlköğretim Okulu Etik İklimi Algılarının Belirlenmesi, *Route Educational ve Social Science Journal*, 1: 104-126.

Şenel, T., ve Buluç, B. (2016). İlkokullarda Okul İklimi İle Okul Etkililiđi Arasındaki lişki. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 9(4), 1-12.

Weissbourd, R., Bouffard, S. M., ve Jones, S. M. (2013). School climate and moral and social development. *School Climate Practices for Implementation and Sustainability*, 30, 1-5.